

BİLMİYORUM DİYE BİLMEK KENDİNİ BİLMEKTİR

Allah Teâlâ insanoğluna dünyanın yönetimini vermiştir. Diğer mahlûkata teklif edilen ancak kabul edilmeyen sorumluluğun altına insan girmiştir. Bu durum, insanoğlunun hayatının başından sonuna kadar hal ve davranışlarının istikametini çizmiştir. Çünkü insanın dünyada yaratılan varlıkları idare etme görevinde bulunması onlarla iletişimini bir şekilde oluşturması gerekmektedir. Konuşma da iletişim araçlarından birisidir.

Günlük konuşmalarımız içinde bilgiye dayalı olanlar olduğu gibi, tam olarak bilmediklerimizi de ifade edebilmekteyiz. Bu, bazen bir topluluğun içinde bazen ekranlarda bazen de ailemizde yaşanmaktadır. İnsanın bilgi dağarcığında bulunanlarda her ne varsa dilinden o dökülecektir. Ancak her bir sözün söylenmezden önce düşünülmesi, tartılması ve temellendirilmesi gerekmektedir. Aklımıza gelen her düşüncenin söylenmesi önümüze anarılması güç durumlar çıkarabilecektir.

İnsanlar bildiklerini söylerken bilmediklerini buldukları ortamda bilmiyor demesinler diye biliyormuş gibi hareket edebilmektedirler. Söyledikleri sözlerin insanları hangi yöne sevk edeceğini düşünmeden kendini o an içinde bulunduğu ortamdaki kurtarabilmenin gayretine düşmektedirler. Ancak bu durum birçok açıdan sakıncalar barındırmaktadır. Bizler insanları bilgilendirmek amaçlı verdiğimiz bilgilerle yanlış yönlendirdiğimizde belki de o insan o meseleyi başka birinden öğrenme fırsatı bulamayacak ve hayat boyu o şekilde yanlış yapmaya devam edecektir.

İnsanoğlunun her şeyi bilmesi diye bir durum söz konusu değildir. Böyle bir şeyi yapmaya çalışsak zaten gücümüz de yetmeyecektir. Bizi yaratan Rabbimiz “bilmiyorsanız bir bilene sorun”¹ buyururken herkesin her şeyi bilmeyebileceğini, ihtiyaç anında o işin uzmanına gidilmesi gerektiğini tavsiye etmektedir. Çünkü Kurân-ı Kerîm’de geçtiği üzere “her bilen üzerinde bir bilen”² vardır. Kendi sığ bilgilerimizle her şeyi bildiğimizi iddia etmek bir gün bizi çıkmaz bir sokağa sürükleyebilecektir. Tabii döneminin önemli âlimlerinden eş-Şâbî’nin “bilmiyorum demek ilmin yarısıdır”³ şeklinde önemli bir sözü vardır. Anadolu’nun manevi mimarlarından Aziz Mahmud Hüdâyi Hazretleri de oğluna söyle tavsiyede bulunmaktadır: “Ey Oğul! Bir mecliste bulunduğun zaman az konuş. Sana sorulmayan şeye cevap verme. Bir şey sorulursa cevabını bilmiyorsan bilmiyorum de. Bilmediğine bilmiyorum demek ilmin yarısıdır. Eğer cevabını biliyorsan, kısa cevap ver. Sözü uzatma. Bütün bu örneklerin üzerine Allah Rasûlü’ne Cebrail (a.s.)’ın oku dediğinde verdiği cevabı düşünmek gerekir. Peygamber (s.a.v.), oku hitabının karşısında okuma-yazma bilmediğinin farkında olarak “ben okuma bilmem”⁴ demiştir. Diğerleriyle birlikte bu örnek, bilmediğimize bilmiyorum deme erdemliliğini göstermemiz gerektiğini bize öğretmektedir.

İnsan, bilmediği konularda sözü döndürmemelidir. Bilmediği konuyu bilmiyorum dediği zaman; yalan söylememiş, karşısındakilere karşı dürüst davranmış ve kendi bilgisinin de bir sınırı olduğu ifade etmiş olacaktır. Aksi halde bilmediklerimizi söylemekle yalan söylemiş oluruz. Yalan da insanın itibarsızlaşmasına vesile olacaktır. Bu noktada bilmediklerimizi bildiğimizde aslında biz kendimizi, bilgi sınırimızı ve çapımızı anlamış olacağız. Dolayısıyla bilmiyorum sözlerini fazla kullanmamak için hayat boyu ilmin kölesi cehaletin düşmanı olmalıyız.

¹ Nahl Suresi, 16/43.

² Yusuf Suresi, 72/16.

³ Gazzâlî, *İhyâu Ulûmiddîn*, I, 134; Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, II, 346.

⁴ Buhârî, *Bedü'l-Vahy*, 1.

Yrd. Doç. Dr. Mustafa Öztoprak
Sinop Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi